

**A brit külpolitika az integrált
stratégiai felülvizsgálat tükrében**

British Foreign Policy in the Light
of the Integrated Strategic Review

VARGA GERGELY

KKI-elemzések

A Külügyi és Külgazdasági Intézet időszeri kiadványa

Kiadó:

Külügyi és Külgazdasági Intézet

Lektorálta:

Baranyi Tamás Péter

Szöveggondozás:

T-Kontakt Kft.

Tördelés:

Lévárt Tamás

A kiadó elérhetősége:

H-1016 Budapest, Bérc utca 13-15.

Tel.: + 36 1 279-5700

E-mail: info@ifat.hu

<http://kki.hu>

Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerzők magánvéleményét tükrözik és nem tekinthetők a Külügyi és Külgazdasági Intézet, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, illetve Magyarország Kormánya álláspontjának.

© Varga Gergely, 2021.

© Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2021.

ISSN 2416-0148

<https://doi.org/10.47683/KKIElemzesek.KE-2021.24>

Összefoglalás: A brit kormány egy éves csúszással, márciusban tette közzé integrált stratégiai felülvizsgálatát, mely egységes keretbe foglalja az ország kül-, védelem- és nemzetközi fejlesztési politikáját. A dokumentum célja, hogy operacionizálja a „globális Nagy-Britannia” fogalmát. Ennek értelmében az Egyesült Királyság elsőszámú stratégiai partnere továbbra is az Egyesült Államok, így a brit külpolitika továbbra is NATO-fókuszú marad. Ezzel szemben Európa és az egyes európai térségek, így a Nyugat-Balkán nem szerepel a dokumentumban, ami azt irányozza elő, hogy a Whitehall a továbbiakban is a nagyobb európai tagállamokra koncentrál, főleg Németországra, Franciaországra és az északi országokra. A brit külpolitika új iránya a hagyományosan brit érdekeltté váló régiók (Öböl-térség, Délkelet-Ázsia, Kelet-Afrika) mellett az indo-csendes-óceáni térség is, de a stratégiai felülvizsgálat nem válaszolja meg a Kínával kapcsolatos nagy dilemmát, hogy mennyiben számít fenyegetésnek, és mennyiben lehetőségnek. A dokumentum a legakutabb biztonsági fenyegetésként azonban Oroszországot azonosítja: védelem és elrettentés tekintetében az észak-atlanti térségen és a NATO keleti szárnyán lesz a hangsúly. A haderőtervezés során a technológiai fejlettség, a mozgékony és a készenléti szint fog prioritást élvezni, nem pedig a nagy létszám. Az elemzés következtetése szerint a brit integrált stratégiai felülvizsgálat komprehenzív válaszokat nyújt sok kérdésben, de a Kína-politikát, vagy a brit–európai, brit–közép-európai kapcsolatokat nem foglalja keretbe.

Kulcsszavak: Egyesült Királyság, Nagy-Britannia Kína, Oroszország, NATO, védelempolitika

Abstract: After a 12-month delay, the British government published its Integrated Strategic Review which gives an overall framework for the country's foreign, defense, and international development policies. The aim of the document is to operationalize the concept of Global Britain. According to the document, the United States remains the United Kingdom's foremost strategic partner and British foreign policy continues to be focused on NATO. On the other hand, Europe and the Western Balkans does not excel in the document which is a signal that the Whitehall continues to prioritize larger European Union member-states, especially France, Germany, and the Nordic nations. Alongside the traditionally British-oriented regions of Southeast Asia, the Gulf, and East Africa, a new direction of British foreign policy is the Indo-Pacific, though the integrated review does not answer the dilemma with China—i.e. to what extent is China a challenge and an opportunity. Russia is identified in the document as the closest security threat: the emphasis will thus be on the North Atlantic and the Eastern flank of NATO. In military planning, technological advancement, mobility, and readiness will be preferred over large manpower. This analysis concludes that the Integrated

Strategic Review does provide comprehensive answers in many questions, but fails to encompass a China-policy and fails to address the issues of British–European or British–Central European relations.

Keywords: United Kingdom, Great Britain, China, Russia, NATO, defense policy

BEVEZETŐ

A brit kormány több mint egyéves halasztás után márciusban tette közzé az integrált stratégiai felülvizsgálatát, amely egységes szerkezetbe foglalja a biztonságpolitikára, a védelempolitikára, a nemzetközi fejlesztéspolitikára és a külpolitikára vonatkozó stratégiáját. A Boris Johnson vezette konzervatív kormány várakozása szerint a felülvizsgálat megfelelő útmutatóul szolgál 2030-ig a Brexit utáni „Globális Britannia” koncepciójának megvalósítására. A stratégia által megjelölt három alapvető nemzeti érdek a szuverenitás, a biztonság és a jólét; ezek közül az első – tekintettel az Európai Unióból való távozásra – gyakran visszatérő eleme a dokumentumnak. Noha a felülvizsgálat a kül-, biztonság-, védelem- és fejlesztéspolitika számára fogalmaz meg átfogó stratégiát, a dokumentum részletesebb vizsgálata és az kormányzati döntések fényében világos, hogy ez utóbbi kevésbé lesz hangsúlyos a globális brit stratégia szempontjából.

A mintegy 111 oldal hosszúságú dokumentum a stratégiai környezet leírásával és értékelésével kezdődik. A felülvizsgálat szerkezete önmagában sokat elárul Nagy-Britannia önmagáról, valamint a világban elképzelt szerepéről és lehetőségeiről alkotott képéről. A dokumentumban önálló fejezetet kapnak az olyan témák, mint a brit tudományos és technológiai kapacitásokban rejlő külpolitikai lehetőségek, az érték-alapú külpolitika mentén a nemzetközi rend alakítása, a biztonság hazai és nemzetközi erősítése, valamint az ellenállóképesség hazai és nemzetközi építése.

Az integrált stratégiai felülvizsgálat eredményeként 2021 márciusában három brit stratégiai dokumentum látott napvilágot:

- a *Globális Britannia egy versengő korban – Integrált Biztonsági, Védelmi, Fejlesztési és Külpolitikai Felülvizsgálat* (Global Britain in a Competitive Age: The Integrated Review of Security, Defence, Development and Foreign Policy) – a továbbiakban felülvizsgálat;
- a *Defence Command Paper*;
- és a *Védelmi és Biztonságiipari Stratégia* (Defence and Security Industrial Strategy).

A jelen elemzés célja a brit felülvizsgálat és a védelmi dokumentumok leglényesebb elemeinek ismertetése és értékelése, különös tekintettel a biztonság- és védelempolitikai aspektusokra.

A GLOBAL BRITAIN ALAPVETÉSEI

A Brexit utáni az EK alapvető stratégiai érdekként a szuverenitást, a biztonságot és a gazdasági jólétet jelöli meg. Az EU-ból való távozást követően nem véletlenül kapott jelentős hangsúlyt a szuverenitás kérdése, a Global Britain koncepciójának megfelelően – London elképzelése szerint – az EK szuverén módon tudja alakítani nemzetközi kapcsolatait és helyét a világban. Ebben a keretben kíván London építeni azokra a komparatív előnyökre és sajátosságokra, amelyek Nagy-Britanniát és külpolitikáját hagyományosan jellemzik. Ilyen brit sajátosságok a következők:

- globális jelenlét,
- méreten felüli hatalmi (elsősorban katonai) képességek,
- nemzetközi törvényességhez és rendhez való viszony,
- általában véve a brit „soft power”.

A felülvizsgálat egyik legfontosabb alapmotívuma a multilateralizmus támogatása az egyre inkább geopolitikai konfliktusokkal terhelt és fragmentálódó világban. Ugyan a dokumentum nem mondja ki nyíltan, de London saját magára olyan középhatalomként tekint, amely a szabad, nyitott nemzetközi rend és a multilateralizmus egyik legfontosabb támogatója és védelmezője. A felülvizsgálat különös hangsúlyt helyez továbbá a demokráciára és az emberi jogokra mint hagyományos brit értékekre, ennek keretében értékalapú külpolitika megjelenítését vetíti előre. A Global Britain koncepciójához szerevesen hozzátartozik, hogy az EK erőteljes nemzetközi szerepvállalást kíván a globális klímapolitika, a nemzetközi segélyezés és a nemzetközi biztonsági szerepvállalás területein. A klímapolitika tekintetében az EK ki akarja használni a 2021 novemberében Glasgowban esedékes klímakonferencia adta diplomáciai lehetőségeket.

A „Global Britain” és a brit multilateralizmus belpolitikai feltételeivel összefüggésben azonban felmerülnek kérdések. A Brexit, továbbá az elhúzódó kilépéssel is összefüggő gazdasági problémák, az Egyesült Királyság jövőbeni területi egységét érintő kérdések, az észak-ír probléma kiújulása és a koronavírus-járvány kezelése sem maradt visszhang nélkül az EK nemzetközi reputációjára nézve. London ugyan teljes egészében visszanyerte szuverenitását Brüsszellel szemben, ám az elhúzódott Brexit-tárgyalások és az Egyesült Államokkal való szabadkereskedelmi egyezmény eltolódása is jelzi, hogy a kilépés hosszú távú sikere jelentős mértékben függ a legfontosabb szövetségesek és partnerek viselkedésétől. Ráadásul az elmúlt hónapok világpolitikai történéseinek – koronavírus-járvány, nyugati–orosz, nyugati–kínai kapcsolatok elhidegülése – függvényében a feltörekvő nagyhatalmakkal, mindenekelőtt Kínával kapcsolatos stratégia kialakítása sem lett sokkal egyszerűbb a szuverenitás teljes visszaszerzése óta. Londonnak ugyanis alapvetően ugyanolyan meghatározó nemzetközi

tendenciákkal – relatív nyugati hanyatlás, kínai és ázsiai előretörés – és dilemmákkal – stratégiai rivalizálás és stratégiai partnerség – kell szembenéznie és azokra megfelelő válaszokat találnia, mint korábban az EU tagjaként.

BIZTONSÁGI FENYEGETÉSEK ÉS KIHÍVÁSOK

A stratégiai felülvizsgálat a nemzetközi biztonsági környezetre vonatkozóan a következő alapvetéseket teszi:

- Geopolitikai átrendeződés
- Rendszerszintű versengés
- Gyors technológiai változások
- Transznacionális kihívások

A brit kormány a geopolitikai konfliktusok, különösen a nagyhatalmak közötti küzdelem kiéleződésével számol. Ehhez kapcsolódóan kiemelt jelentőséget tulajdonít a katonai képességeknek, az elrettentő erőnek és a katonai erőprojekciónak az államok közötti versengésben és a nemzetközi érdekérvényesítésben. A kemény hatalmi tényezők felértékelődésének jele a brit védelmi költségvetés jelentős megemelése (16,5 milliárd font extra forrás) a következő négyéves időtartamban, és azzal párhuzamosan a nemzetközi fejlesztési támogatások jelentős csökkentése a GDP 0,7%-ról 0,5%-ra.

A biztonsági és védelmi percepcióban a területen kívüli válságkezelő, békekikényszerítő stabilizációs műveletekről a hangsúly az államok részéről jelentkező fenyegetésekre és kihívásokra helyeződik át, beleértve különösen a NATO-területeket érintő fenyegetéseket, a globális közjavak szabadságát érintő fenyegetéseket és a kiberfenyegetéseket. Ebbe a keretbe illeszthető a brit nukleáris elrettentő erő fejlesztése is a következő években. Földrajzi értelemben a tágabb közel-keleti térség instabil területeiről (Irak, Szíria, Afganisztán) Nagy-Britannia közvetlen földrajzi környezetére, az észak-atlanti térségre, valamint a Kína jelentette biztonsági kihívásokra is tekintettel az Indo-csendes-óceáni térségre helyeződik át. A felülvizsgálat szerint a legakutabb biztonsági fenyegetést Oroszország jelenti az Egyesült Királyság biztonságára nézve, Kína viszont rendszerszintű kihívásként van megjelölve. Ugyanakkor az Indo-csendes-óceáni térség jóval jelentősebb hangsúlyt kap a dokumentumban biztonságpolitikai szempontból is, mint Észak-Európa vagy Kelet-Európa.

Az Indo-csendes-óceáni térségre irányuló növekvő biztonságpolitikai figyelem részben abból adódik, hogy Nagy-Britannia politikai és gazdasági téren is növelni kívánja jelenlétét, illetve erősíteni kívánja a kapcsolatait a régióban, továbbá általában véve is hozzá kíván járulni a szabályokon alapuló nemzetközi rend védelméhez, különösen, ami a világtengerek szabad hajózhatóságát illeti. Noha a brit stratégiai dokumentumok Kínát nem jelölik meg biztonsági fenyegetésként, Peking

egyre erőszakosabb nemzetközi fellépésére London aggodalommal tekint. Ebben a tekintetben Nagy-Britannia biztonságát és hosszú távú jólétét közvetlenül érintő tevékenységek (pl. kiberhadviselés, stratégiai szektorok átvétele) és a nemzetközi rendszer stabilitását érintő lépések (Dél-kínai-tenger) egyaránt szerepet játszanak.

Az előbbieket mellett az Egyesült Államokkal való különleges viszony fenntartása is fontos szempont az Indo-csendes-óceáni térség felé fordulásban. Ahogyan a 2000-es évektől a terrorizmus elleni háborúban és a közel-keleti műveletekben való aktív brit részvétel is részben az Egyesült Államokkal fenntartott különleges viszonyról szól, úgy a 2020-as években a biztonság- és védelempolitikai dimenzióban a nagyhatalmi versengés során az USA támogatása továbbra is brit prioritásként fog szerepelni. London szerint ugyanis a brit érdekek nemzetközi érvényesítésének egyik záloga továbbra is az Egyesült Államokkal való szoros kapcsolat. Tekintettel arra, hogy az Egyesült Államok stratégiai figyelme Kínára és az ázsiai csendes-óceáni térségre helyeződik át, London ázsiai stratégiai figyelmében az is szerepet játszik, hogy képes legyen az Egyesült Államokkal a térségben katonailag együttműködni.

A NATO és Oroszország közötti konfliktust, valamint az elmúlt időszakban elhidegült orosz–brit kapcsolatokat figyelembe véve nem váratlan, hogy a felülvizsgálat Oroszországra kitüntetett fenyegetésként tekint. Oroszország brit szempontból nem csupán a közvetlen brit biztonsági érdekekre jelent fenyegetést, hanem a NATO egészére nézve is. A szövetség kohéziója, a NATO biztosította belső európai egyensúly és az Egyesült Államok európai elkötelezettsége ugyanis továbbra is London alapvető érdeke, ezért Oroszország már csupán a NATO kohéziójának aláásásával is fenyegetést jelent. A felülvizsgálat alapján az EK katonailag továbbra is jelen kíván lenni a Közel-Keleten, elsősorban a terrorizmus elleni műveletek, valamint a Perzsa-öböl biztonságához fűződő érdekek miatt, ám ez a korábban említett prioritásokat nem érinti.

LEGFONTOSABB BIZTONSÁGPOLITIKAI PARTNEREK

Az Egyesült Államokhoz fűződő különleges viszony és NATO-ban betöltött vezető szerep a brit biztonságpolitika alappillére marad, sőt, a Brexit után még hangsúlyosabb szerepet kap, hiszen az EK a geopolitikai változásokkal és rendszerszintű versengéssel jellemzett, egyre inkább multipolárisabb világban a legkipróbáltabb szövetségi kereteire kíván hagyatkozni. London tehát számít az Egyesült Államok változatlan vezető szerepére a nemzetközi rendszerben, függetlenül attól, hogy milyen politikai színezetű a vezetés Washingtonban. A brit kormány üdvözöli a Biden-kormányzatnak a multilateralizmust és a transzatlanti együttműködést erősíteni hivatott lépéseit, emellett támogatja az amerikai külpolitika normatív karakterének (demokrácia, emberi jogok) ismételt megerősödését. Erőteljes brit támogatás övezi továbbá azokat az amerikai elképzeléseket, amelyek

az ázsiai szövetségesekkel (különösen a Quad-országokkal: Japán, India, Ausztrália és az USA) és általában az angolszász hatalmakkal való globális együttműködés elmélyítését szorgalmazzák. Ebben a tekintetben továbbra is építeni kíván az angolszász országok közötti, hosszú múltra visszatekintő „Five Eyes” titkosszolgálati együttműködésre.

Ezen országokkal való globális együttműködés elmélyítése tekintetében azonban az EK is hasonló kihívással kénytelen szembenézni, mint az Egyesült Államoknak. Noha erőteljes biztonsági érdekek szólnak a szorosabb együttműködés mellett, az eltérő gazdasági érdekek és prioritások komoly akadályát képezik az összehangoltabb stratégiának, különösen Kínával szemben. London fontos szerepet kaphat a Quad és az angolszász hatalmak globális együttműködésének ösztönzésében, ám a döntő szerepet ebben az Egyesült Államok fogja játszani.

Ehhez képest szembeűnő, de nem meglepő az Európai Unió biztonsági és védelmi dimenziójának mellőzése a brit stratégiai dokumentumokban. A szigetország szempontjából nézve az EU továbbra is hitelességi problémákkal küzd a stratégiai cselekvőképességet illetően, ráadásul a Brexit-tárgyalások tovább gyengítették London és az EU központja közötti bizalmat. A felülvizsgálat egyik nagy kérdése volt, hogy a Brexit utáni EK milyen együttműködést képzel el az Európai Unióval biztonság- és védelempolitikai területen. A védelmi dokumentumokból megállapítható, hogy London az Egyesült Államok és a NATO mellett az egyes bilaterális védelmi együttműködési kereteket fogja előnyben részesíteni az uniós keretek helyett. Ebben a kontextusban kiemelendő Franciaország szerepe, de ez a Németországgal való együttműködés erősítését is előrevetíti. Továbbá említésre méltó a hagyományos észak-európai partnerek kiemelt szerepe. A markánsan NATO-t priorizáló London egyrésztől továbbra sem lát olyan potenciált az EU védelmi dimenziójában, amely miatt arra komolyabban kellene támaszkodnia, másfelől az EU-ból való kilépést követően még inkább érdekeltté vált abban, hogy a NATO maradjon az európai biztonság alapvető fóruma és intézményi kerete.

KATONAI KÉPESSÉGEK ÉS PRIORITÁSOK

A felülvizsgálat alapján a brit biztonságpercepcióban egy növekvő geopolitikai feszültségekkel terhelt nemzetközi rendszerben az államközi fegyveres konfliktusok eshetőségével számolni kell. Továbbá a nagyhatalmak erőforrásaira tekintettel Nagy-Britannia számára kulcskérdés a technológiai élvonalhoz való tartozás a katonai dimenzióban is. Az EK csak így biztosíthatja, hogy a középhatalmak sorában kimagasló katonai hatalomként lehessen rá tekinteni, illetve hiteles elrettentő erőt legyen képes demonstrálni bármilyen külső agresszorral szemben. Ennek megfelelően a brit védelmi minisztérium költségvetése a következő négy évben 16,5 milliárd GBP forrást kap, ami 10-15%-os növekményt jelent az eredeti kormányprogramban foglalt tervekhez képest.

A [pótlólagos források nyertesei](#) a védelmi célú kutatás-fejlesztés, a kibervédelem, a nukleáris fegyverzetrendszerek, valamint részben a légierő és a haditengerészet¹. Ennek megfelelően az alábbi fő fegyverrendszereket vezetik be a következő években:

- 2025-ig legalább 48 darab F35B típusú vadászgép beszerzése;
- saját vadászgép kifejlesztése és rendszeresítése: Tempest Future Combat Air System (FCAS);
- új fregattok a haditengerészet számára;
- nukleáris robbanófejek számának megemlése 180-ról legfeljebb 260-ra.

A légierő és a haditengerészet azonban más területeken csökkenteni kényszerül a hadieszközök számát, ennek keretében többek között az alábbi képességeket vonják ki a [hadrendből](#):²

- 24 Typhoon bombázó,
- 14 Hercules szállítóhelikopter,
- 20 Puma támogatóhelikopter
- fregattok és rombolók számának csökkentése 19-ről 17-re.

A légierőhöz és a haditengerészethez képest nagyobb csökkentést lesz kénytelen elszenvedni a hadsereg, amelynek létszáma 76 000-ről 72 500-ra csökken 2025-ig, emellett a fő páncélos harcjárműnek tekinthető Challenger tankok harmadát vonják majd ki a hadrendből. Ugyanakkor felállításra kerül egy új különleges műveleti erő (Rangers), amelynek egyik fő feladata a partnerországok fegyveres erőinek kiépítése és kapacitásépítése lesz.

A megfelelő kiberképességekre értelemszerűen úgy tekintenek, mint ami minden haderőnemben és védelmi funkcióban támogató szerepet kap. A brit hadsereg létszámában is kisebb lesz, és a hadrendben lévő hagyományos nehézfegyverzetek száma is csökkenni fog. Ez korlátozhatja az EK cselekvőképességét ellenséges állammal szemben folytatott konvencionális katonai szárazföldi műveletek esetében. A NATO kontextusában a brit hozzájárulás kérdéseket vethet fel. Ebben a tekintetben a szövetség keleti szárnyának védelméhez való brit hozzájárulás a jelenlegi NATO-kötelezettségvállalások alapján továbbra sincs veszélyeztetve, ugyanakkor annak jelentős növelésére nem lehet számítani. Emellett az egyéb szárazföldi műveleti feladatokat is tekintetbe véve a brit hadsereg teljesítménye állandóan a kapacitása határán lesz. Összességében tehát a haderőtervezés folyamán a technológiai fejlettség, a mozgékonyság, a készségi szint kap prioritást a minél nagyobb létszámhoz képest, amint azt a hadrendbe állított fegyverzetrendszerek tervezett csökkentése is demonstrálja.

1 <https://www.army-technology.com/features/whats-in-the-integrated-review-for-defence/>

2 <https://www.theguardian.com/uk-news/2021/mar/22/uk-army-navy-and-raf-all-to-be-cut-back-defence-review-confirms>

A védelmi stratégia egyik hangsúlyos eleme a brit jelenlét növelése az Indo-csendes-óceáni térségben. Ebbe illeszthető, hogy az EK növelni kívánja a kiképző- és kapacitásépítő-műveleteit, több katonai erőt kíván a térségben állomásoztatni, továbbá először 2021 második felében egy repülőgép-hordozó köteléket vezényel a térségbe. A brit stratégia ázsiai fordulatát, valamint azzal összefüggésben az erőprojekciós képességek növelésének célkitűzését helyiértéken kell kezelni. A londoni kormány is tisztában van azzal, hogy Nagy-Britannia érdemben nem tudja befolyásolni az ázsiai katonai erőegyensúlyt, ezen az új repülőgép-hordozó kötelékek sem változtatnak, még abban az esetben sem, ha maradéktalanul rendelkezésre állnak majd azok a források és képességek, amelyeket a felülvizsgálat és a védelmi stratégia előírányoz.

Ugyanakkor fontos szerepet kap a katonai értelemben az EK-hoz hasonló súlycsoportú ázsiai közép-hatalmakhoz – Japán, Dél-Korea, India, Ausztrália – fűződő kapcsolatok erősítése, a katonai együttműködés fokozása. Ezen államok szorosabb katonai együttműködés esetén már számottevő katonai erőt képezhetnek. Az előbbiektől mellett az EK kisebb méretű tengeri biztonsági műveletekben (pl. terrorizmus, kalózkodás elleni küzdelem, humanitárius műveletek) és korlátozott méretű szárazföldi válságkezelő műveletekben (kiképzés, kapacitásépítés) is tevékenyen részt tud venni az Indo-csendes-óceáni térségben és Afrika egyes régióiban.

A fentiek mellett érdemes megjegyezni, hogy az Indo-csendes-óceáni térségben előirányozott növekvő katonai jelenlét mellett is az európai hatalmak közül az EK csak a második lesz Franciaország mögött. Párizs – a térségben található francia külbirtokokra és a növekvő gazdasági érdekeltségeire tekintettel – a katonai bázisok és haditengerészeti műveletek számát illetően jelenleg intenzívebb katonai jelenléttel bír a térségben, mint Nagy-Britannia.

Továbbá az Egyesült Államokkal való katonai együttműködés is fontos szerepet játszik a brit védelmi felülvizsgálatban. Az erőprojekciós képességek, a technológiai fejlesztések és a különleges műveleti erők fejlesztése a földrajzi fókusz mellett a tengerentúli szövetségesehez való igazodást is szolgálja. Ugyanakkor az Amerikával való együttműködés az előirányozott haderőátalakítási tervek tükrében problémákba ütközhet. [Mike Mullent](#), az USA volt vezérkari főnökét aggasztja a brit haderő létszámának csökkentése, véleménye szerint a tervezett létszám veszélyezteti a brit hozzájárulást az amerikai műveletekhez. A kritikus tömeg hiányával, illetve korlátozottsággal az USA a saját haderőnemei vonatkozásában is problémákba ütközik, így legfontosabb szövetségeseire is nyomást gyakorol a létszámok szinten tartása végett.

Ezzel együtt az Indo-csendes-óceáni térség felé fordulás katonai dimenziója az Egyesült Államokkal való együttműködés keretében nyerhet valódi értelmet. A brit képességbeli és logisztikai korlátokból kifolyólag az EK akkor tud rendszeres katonai jelenlétet biztosítani a térségben, ha az Egyesült Államok haderejével szorosán együttműködik, és az USA katonai logisztikai hálózatára is támaszkodhat. Ez a gyakorlatban vegyes, brit–amerikai kötelékek kialakítását, közös műveletek végrehajtását jelentheti, amelyben a brit fél alapvetően támogató elemekkel járul hozzá az USA által biztosított fő erőkhöz.

Megemlíthető, hogy a stratégiai dokumentumokban az Indo-csendes-óceáni térséggel kapcsolatos részekben nem kerül elő nyíltan az Egyesült Államokkal való együttműködés jelentősége. E mögött részben az a megfontolás állhat, hogy a multilateralizmus és a nyitott világrend, a nemzetközi szabadkereskedelem megerősítésében az EK elsősorban a hozzá hasonló súlyú középhatalmak együttműködésére számít. További tényező lehet azonban az is, hogy az EK nem kívánt olyan elemeket hangsúlyozni a dokumentumokban, amely Kína erőteljes ellenkezését váltotta volna ki.

A brit politikai és hadvezetés a felülvizsgálat során azzal a fő kérdéssel szembesült, hogy a nagyméretű, magas intenzitású háború megvívásához szükséges képességeket vagy a globális műveletei végrehajtásához szükséges képességeket priorizálja-e. A felülvizsgálat és a védelmi stratégia összességében ez utóbbit választotta, azonban bizonyos feltételekkel. Egyrészt a Nagy-Britannia alapvető védelmét biztosító képességeket – nukleáris elrettentés, elektronikus hadviselés, kibervédelem – kiemelten kezeli. Másrészt a globális jelenlét az expedíciós képességek a megelőző évtizedek időben és térben is kiterjedt stabilizációs és terrorizmusellenes műveletei helyett a szövetségesekkel és partnerekkel való hagyományos katonai együttműködést, kisebb méretű támogató műveleteket és magas intenzitású, de időben és térben korlátozott méretű kinetikus műveleteket priorizálja.

A brit védelempolitika vonatkozásában a védelmi ipari stratégia kiemelt szerepet kap. Az egyik legfontosabb változás, amelynek jelei már az elmúlt években is látszódtak, a stratégiai és protekcionista szemlélet térnyerése a korábban jellemzően szabadpiaci megközelítés helyett. A Brexit, a koronavírus-járvány, a geopolitikai szemlélet térnyerése mind-mind szerepet játszanak abban, hogy a védelmi iparban az ad hoc, pusztán piaci alapú döntések helyett a nemzeti érdekeket hosszú távon szem előtt tartó tervezés és a hazai ipar védelme nagyobb szerepet kapjon.

AZ INDO-CSENDES-ÓCEÁNI FORDULAT KONTEXTUSA

A mint azt a megjelölt biztonsági kihívások és a védelmi stratégia súlypontjai is jelzik, az *Indo-csendes-óceáni* térség felé való fordulás a brit felülvizsgálat egyik hangsúlyos eleme. Lényeges ugyanakkor megjegyezni, hogy az Egyesült Államokhoz és Európához való kötődés továbbra is meghatározó jelentőségű. Az EU továbbra is az EK messze legfontosabb gazdasági partnere, az egyes országokat vizsgálva pedig az Egyesült Államok áll az első helyen. Az *Indo-csendes-óceáni* térség felé fordulás a régió gazdasági dinamizmusában rejlő lehetőségek kiaknázásáról és a brit gazdaság külkapcsolati diverzifikációjáról szól, ami tízéves távlatban nem jelenti azt, hogy a hagyományos transzatlanti gazdasági kapcsolataik jelentősen visszaszorulnának. A Brexit utáni Nagy-Britanniának tehát úgy kell globális kereskedelmi kapcsolatait építenie, hogy közben figyelemmel van hagyományos partnereire és függőségi viszonyokra.

1. táblázat.

[Az EK legfontosabb árukereskedelmi partnerországai 2020](#)

(milliárd GBP)

	EK-import	EK-export
EU	374	294
USA	36,6	47,2
Kína	53,9	17,7
Japán	7	5,9
Svájc	5,3	13
India	6	3,2
Dél-Korea	3,8	4,9

2. táblázat.

[Az EK legfontosabb partnerországai a szolgáltatások kereskedelmében 2019](#)

(milliárd GBP)

	EK-import	EK-export
EU	102	120
USA	42	79
Kína	5,1	10,5
Japán	5,7	6,8
Svájc	5,8	12
India	6,6	3,9
Dél-Korea	0,6	2,9

Az *Indo-csendes-óceáni* térség felé fordulásnak gazdasági és politikai mozgatórugói egyaránt vannak. Kína értelemszerűen jelentős, ám korántsem egyedüli szerepet kap ebben a stratégiában, hiszen irányában az EK differenciált megközelítést kíván alkalmazni, a felülvizsgálat megfogalmazásában: „versenyezve, ahol szükséges, együttműködve, ahol lehetséges, ellenlépéseket téve, ha szükséges”. A felülvizsgálat szerint miközben az Egyesült Királyságnak a Kínával való kereskedelmi és beruházási kapcsolataiból előnye származik, addig Kína egyben a legnagyobb

állami fenyegetést is jelenti az EK gazdasági biztonságára. Ezzel együtt Kína tekintélyuralmi rendszerére szintén kihívásként tekint a brit felülvizsgálat.

A Kínával kapcsolatos rendszerszintű kockázatok fontos tényezőt jelentenek abban, hogy az EK hangsúlyosan más államokkal is bővíteni kívánja a térségbeli gazdasági és politikai kapcsolatait. Ennek legfontosabb pillérei a következők:

- csatlakozási igény benyújtása az Átfogó és Előremutató Megállapodás a Csendes-óceáni Térség Partnerségéről (Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership – CPTPP) elnevezésű kezdeményezésbe;
- szabadkereskedelmi megállapodás Japánnal (Átfogó Gazdasági Partnerségi Megállapodás – Comprehensive Economic Partnership Agreement – CEPA);
- megerősített kereskedelmi együttműködés Indiával;
- szabadkereskedelmi megállapodás megkötésének tervezete Indiával;
- dialóguspartnerré válás az ASEAN szövetségben;
- kereskedelmi tárgyalások Ausztráliával és Új-Zélanddal;
- India, Dél-Korea, Ausztrália meghívása a júniusban az EK-ban esedékes G7-értekezletre.

Az *Indo-csendes-óceáni* térség felé történő nyitás nemcsak a gazdasági előnyök miatt lényeges az EK számára, hanem a nyitott nemzetközi rend, a nemzetközi normák és az EK által vallott demokratikus értékek előmozdítása miatt is. Ennek tükrében Japán és India különösen pozitívan tekint a brit kezdeményezésre, fontos nemzetközi partnert látva az Egyesült Királyságban Kína ellensúlyozására.